

Kreatív zenei gyakorlatok hatása a felsőoktatásban tanulók körében

Fekete Anikó - Dr. Fehérvári Anikó - Dr. Bodnár Gábor

ELTE Neveléstudományi Doktori Iskola

Előzményekről

A kreatív zenélés oktatása című kutatásom egy részét képezi, hogy egyetemi környezetben vizsgálom a kreatív zenei gyakorlatok módszertanát, működését, fellelhetőségét. Jelen írásomban szeretném feltárni, hogy a kreatív zenei gyakorlatok miként hatnak a felsőoktatásban tanulók körében. Ehhez hallgatói interjúkat, hallgatói fókuszcsoportot és az adott szemeszter elején és végén kitöltött kérdőíveket veszem alapul.

Kreativitás, zenei kreativitás

Elemzéshez Klaus K. Urban modelljét veszem alapul, valamint Joseph Michael Abramo és Amy Reynolds által kidolgozott kreatív zenetanári attitűdöket használom.

Ha figyelembe vesszük a többdimenziós tehetségmodelleket, akkor láthatjuk, hogy Renzulli (1978) a tehetséget leíró háromkörös tehetség modelljében az *átlagon felüli képesség* és a *feladat iránti elkötelezettség* mellett a *kreativitás* egyenlő rangú komponensként szerepel.

Mönks többtényezős tehetségmodelljében (1997) a *kivételes képességek* és *motiváció* mellett szerepel harmadikként a *kreativitás*.

Czeizel Endrénél (1997) az adottságok és külső hatások kölcsönhatása érzékelhető. Így *kreativitás adottság* jelenik meg a *specifikus mentális adottságok*, *általános értelmesség adottság* és *motivációs adottságok* mellett.

Piirto tehetségmodellje a legszínesebb, számos más terület tehetség felsorolása mellett külön használja a *kreatív tehetség* kifejezést.

Megfigyelhető tehát, hogy a fenti elméletek közül a tehetség azonosításához mindenki elengedhetetlennek tartja a *kreativitás* megjelenését.

Urban kreativitás modellje

Urban 1990-ben határozta meg a kreativitás összetevőit. Mindezt 6 pontban foglalja össze.

A *divergens gondolkodás* alatt *problémaérzékenységet, fluenciát, rugalmasságot, eredetiséget és elaborációt* (kidolgozást) ért.

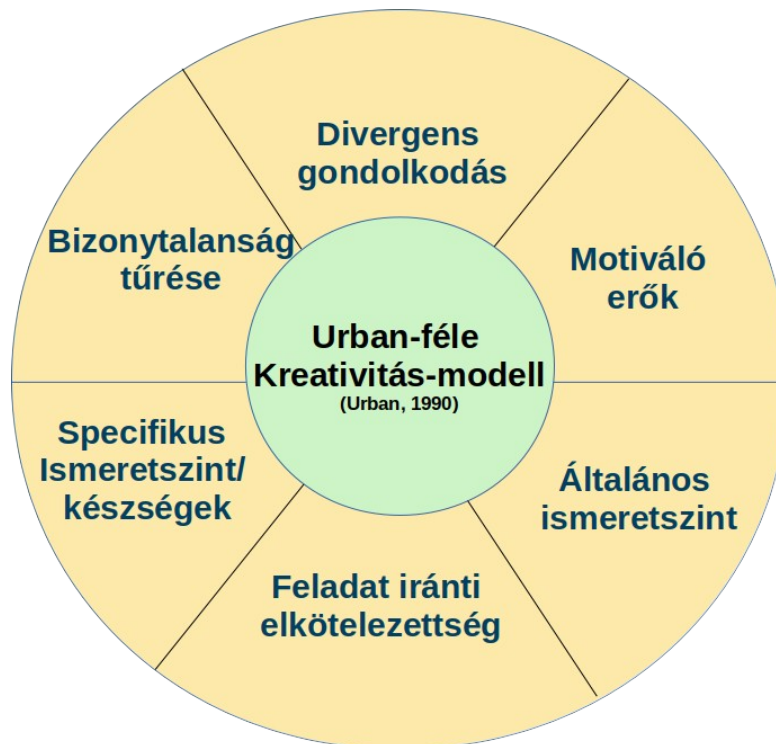
A *motiváló erők* jelentenek *ismeretsomjat, kíváncsiságot, az új iránti érdeklődést, játékoságot, önmegvalósítást, kommunikációt, elkötelezettséget* (egyben kötelességtudatot is), *kontrolligényt és instrumentális használatot* is.

Általános ismeretszint alatt érti a *széles percepciót, konvergens és logikus gondolkodást, analizáló és szintetizáló gondolkodást, emlékezetet*.

A *feladat iránti elkötelezettség* pedig maga a *kitartás, koncentráció, tárgy /eredmény/ téma, elhivatottság, relaxáció*.

A *specifikus ismeretszint / készségek* önmagáért beszél, tehát az adott területen unikális ismeretszinttel rendelkezik a szóban forgó kreatív személy.

Bizonytalanság tűrése pedig nem más, mint a *kockázatvállalás, nonkonformizmus, nyitottság az élményekre, alkalmazkodás és ellenállóság, humor* (N. Kollár–Szabó, 2017).

Abramo-Reynolds kreatív zenetanári attitűdje

Abramo és Reynolds 2014-es kutatása azt mutatja, hogy a kreativitás kutatására van igény az elmúlt időszakban, így a zeneoktatásban is. Ők a kreatív zenetanárok jellemzőit határozták meg 6 pontba foglalva. Érzékelhető ezeknél az elemeknél, hogy az általuk összegzett zenei kreativitás az általános kreativitásnak is megfeleltethető lenne, tehát nem ragaszkodnak szorosan a zenei kvalitások meglétéhez.

A kreatív pedagógus kreatív stratégiákat alkalmaz a tanítás során, nem feltétlenül kreatív zeneileg, noha természetesen mindenképp fontos a zenei skillek birtoklása, ám inkább a folyamat irányításában használ ötletes eszközöket. Abramo és Reynolds hangsúlyozzák, hogy a kreatív pedagógusok reagálnak a diákokra és a környezetükre, ennek eredményeként rugalmasak és improvizatívak egyben. A kreatív tanárok adaptívak, mindig az adott pillanatnak megfelelően a legalkalmasabb eszközöket találják meg diákjaik számára. Érzékletes példa az improvizáció korlátozására és kibontakoztatására egy ária éneklése, mely során a dallamot kötöttek, hagyományosan szükséges elénekelni, míg a díszítés az előadóra van bízva. Elengedhetetlen, hogy kreatív zenei készségeikben a zenetanárok tudatosan fejlődjenek, hiszen a kreatív zenetanár nem pusztán ösztönösen cselekvő pedagógus.

Kreatív zenei gyakorlat definíciója¹

Kutatásom során definiáltam, mit is nevezek pontosan kreatív zenei gyakorlatnak.

A kreatív zenei gyakorlat arra szolgál, hogy a résztvevők zenei kreativitását felébressze, aktivizálja, egyben készségeiket fejlessze, s nemcsak befogadói, de alkotói attitűdre is neveljen.

Tapasztalataim alapján zeneileg sokkal nyitottabbak és szabadabban improvizálnak hangszeren és vokálisan azok a fiatalok, akiknek korábban már találkoztak ilyen típusú gyakorlatokkal. Másrészt ezek a feladatok közösségépítő erővel bírnak – ám a vezetői innováción is múlik, hogy az ének-zene órákon vagy bármilyen zenei foglalkozáson milyen kreatív zenei gyakorlatok kerülnek előtérbe.

Ezek a játékok természetesen nem csak zenészeknek elérhetőek.

Többféle zenei módszer létezik, mely a résztvevői aktivitásra épít, mégis azért találok izgalmasnak Sáry László elképzeléseit, mert:

a, gyakorlatai a zeneileg képzetlenek számára is tökéletesen kivitelezhetőek, zenészek számára pedig nagyszerűen nehezíthetőek, bonyolíthatóak.

b, Sáry folyamatosan hangsúlyozza, hogy nemcsak a résztvevő, de a gyakorlat vezetője/moderátora számára is szükséges a kreativitás. Tehát alapvetően vezetői innovációt vár el, hiszen a vezetői kompetenciára bízva, hogy a résztvevői előképzettség függvényében miként variálhatjuk az adott gyakorlatot.

c, nincsenek „kőbe vésett” feladatai, nem ragaszkodik leírt zenei játékhöz, inkább azok továbbfejlesztésére buzdít, ezáltal akarva-akaratlanul is improvizációra sarkall.

Kreatív zenei gyakorlatoknak nevezzük azokat a vokalitást, hangszert, ritmust, zörejangokat, szöveget alkalmazó vagy ezeket kombináló zenei készségfejlesztő feladatokat, amelyek a résztvevői aktivitást serkentik, az ember zenei készségeit, fantáziáját játékba hívják. Egyes feladatok kereteket szabnak, a megoldást a mindenkori felhasználói kreativitásra bízva; mások az egyéni, páros vagy csoportos megnyilvánulásra helyezik a hangsúlyt, ám zenei készségeket indirekt formában fejlesztve; ismét mások, a repetíció elvét

¹ Fekete Anikó (2019). *Kreatívan zenélni*. Aktivitás Alapítvány. Budapest.

szorgalmazva, a kollektív gyakorlásra fókuszálnak.

A gyakorlatok legtöbbször a résztvevők zenei kreativitását veszik alapul, máskor a vezető zenei szakmódszertani eszközeinek frissítését szolgálják, néhol pedig mindkét fél ötletessége szükséges a sikeres megvalósítás érdekében. A kreatív zenei gyakorlatok a legtöbb esetben eltérnek a frontális munkamódszertől, ezáltal a játékosoktól és a vezetőtől is kétirányú kommunikációt és partneri attitűdöt vár el.

A kreatív zenei gyakorlatok típusai:²

- ◆ vokális kreatív zenei gyakorlatok (csak énekhangra építő)
- ◆ ritmusos és/vagy testritmusos kreatív zenei gyakorlatok (csak ritmusra építő)
- ◆ zörejhangos kreatív zenei gyakorlatok (zajokra és zörejekre, valamint beszédszerűen képzett effekthangokra építő)
- ◆ szöveges kreatív zenei gyakorlatok (szöveg ritmizálására vagy szöveg és ritmus valamilyen kombinációjára építő)³
- ◆ hangszeres kreatív zenei gyakorlatok (hangszeres improvizációra építő vagy vokális gyakorlatokat hangszerrel helyettesítő)
- ◆ kombinált kreatív zenei gyakorlatok (fentiek szimultán alkalmazása)⁴

Kutatásomban azt vizsgáltam, hogy az ének-zenetanár hallgatók hogyan vélekednek a kreatív zenei gyakorlatoktól. Egyrészt kérdőíves és fókuszcsoportos vizsgálatot végeztem a témával foglalkozó kurzus hallgatóival egy felsőoktatási intézményben. Másrészt különböző felsőoktatási intézmények ének-zenetanár hallgatóival készítettem interjút. Az adatfelvételek 2019-2020-ban készültek.

2 Sály László gyakorlatait nem kategorizálja, ez a felosztás saját rendszerezésem eredménye.

3 Sály László ezeket a típusú feladatokat szövegzenének hívja.

4 Legalább háromféle fejlesztési területet egyszerre megmozgató gyakorlatok sorolhatóak ebbe a kategóriába.

Kreatív zenei kurzushoz kapcsolódó vizsgálati eredmények

A kreatív zene kurzus célja volt a hallgatókat:

- bevezetni a kreatív zenei gyakorlatok világába,
- módszertani segítséget nyújtani,
- felkészíteni ének-zene tanári gyakorlat pedagógiai nehézségeire,
- a problémamegoldó gondolkodás elemeinek elsajátítása,
- kreatív zenei gyakorlatok típusainak megismertetése,
- innovatív és kooperációs képességeik kibontakoztatására.

A kurzus épített és ismertnek tekintette az intézményben zajló ének-zene tanár szak kurzusai során elsajátított ismereteket és kompetenciákat.

A kérdőíves vizsgálat és a fókuszcsoportos beszélgetés segítségével arra a kérdésre kerestem a választ, hogy miként változott a résztvevők tudása és attitűdje a kreatív zenei gyakorlatokról és mindez mennyiben járult hozzá leendő ének-zenei tanári munkájukhoz.

Előzetes és utólagos kérdőívek

A kreatív zenei kurzus elején és végén is kérdőívet töltöttek ki a hallgatók. A félév elején 14-en segítettek munkámat, köztük 9 nő és 5 férfi. A legidősebb 2 hallgató 1994 előtt született, a legfiatalabb 1 fő pedig 2000 után. A félév végén 17 adatközlő töltötte ki a kérdőívet: 11 nő és 6 férfi. A legidősebb 1 fő 1996-ban, a legfiatalabb 2 fő pedig 2000 után született.

Az alábbi táblázat alapján látható, hogy a hallgatók a legtöbb órán részt vettek a félév során.

Rendszeresen részt vett-e az órákon?	
	Válaszok a félév végén (17 válaszadó)
igen, minden órán	3
igen, a legtöbb órán ott voltam	13
többször hiányoztam	1
kevés órán voltam jelen	0

A hallgatók a következő kérdésre önálló választ fogalmazhattak meg:

Milyen elvárásai vannak a kreatív zene kurzussal kapcsolatban? (14 válaszadó)

Az adatközlők leginkább három területtel kapcsolatban fogalmaztak meg elvárásokat:

- pedagógiai szempontból szeretnék fejlődni, különböző zenei módszertanokat megismerni, elsajátítani;
- olyan gyakorlatokat megismerni, melyeket a későbbiekben hatékonyan át is tudnak adni tanárként;
- zenei készségek tekintetében fejlődni, ezen belül korábbi zenei tanulmányaik során megtapasztalt frusztrációikat elhagyni (intonáció, hallás, ritmusérzék, koncentráció)

“Az elvárásom az, hogy merjek énekelni mások előtt, ne szégyelljem magam.”

“Szeretnék minél több új technikát elsajátítani azzal kapcsolatban, hogy hogyan is lehet (különböző korosztályoknak) átadni a zene örömét és fejleszteni a zenei készséget, kreativitást.”

“Személy szerint szeretnék a félév vagy az év végére minden téren fejlődni és bizonyos szinten felzárkózni, ehhez ezt az órát alkalmasnak tartom mert látom milyen lesz a végére. Az elvárásom így csupán annyi, hogy úgy tanuljam meg a dolgokat, hogy nem egy pad felett görnyedek az órán, majd utána otthon órákig gyakorolva gyötröm magam, ha nem sikerül minden, de biztos vagyok benne, hogy az óra ezt lehetővé teszi.”

Az elégedettség szempontjából is kijelenthető, hogy a résztvevők előzetes elvárásait teljesítette a kreatív zenei kurzus.

Előzetes elvárásait teljesítette-e ez a kurzus?	
	Válaszok a félév végén (17 válaszadó)
teljes mértékben teljesítette	14
inkább teljesítette	2
inkább nem teljesítette	1
egyáltalán nem teljesítette	0

Szinte teljes mértékben segítséget nyújtott a hallgatók számára a kurzus. Ezt a képet árnyalják azok a gondolatok, melyeket önállóan is kifejtettek.

Leendő szakmájához a kurzus segítséget nyújtott-e az Ön számára?	
	Válaszok a félév végén (17 válaszadó)
teljes mértékben segítséget nyújtott	12
inkább segítséget nyújtott	5
inkább nem nyújtott segítséget	0
egyáltalán nem nyújtott segítséget	0

A kurzus által kínált kreatív zenei gyakorlatok miként segíthetik Önt a továbbiakban?

A kurzus elején a hallgatók által megfogalmazott igények visszaköszönnek a szemeszter végi gondolatainkban:

- pedagógiai szempontból érzékelik a fejlődést
- a legtöbben jelezték, hogy a gyakorlatokat a későbbiek során is jól tudják majd hasznosítani
- zenei készségeikben pedig folyamatosan fejlődtek

Ezt alátámasztva és kiegészítve merültek fel a következő állítások a kreatív zenei gyakorlatokról:

“Tanárként sok gyakorlatot felhasználhatok, ezáltal érdekessé tehetem az óráimat.”

“A rugalmasságban és az improvizálásban biztosan segít majd.”

“Rengeteg ötletet adnak.”

“Egyfelől gyakorlatokat adott, melyek közül szemezgetni fogok a saját tanításom során, mert eddig itt kaptam a leginkább kézzel fogható gyakorlatokat arra, hogy hogyan tehetem érdekessé és alkalmazhatóvá önmagában a zenét, nem pedig annak egyes részeit (zenetörténet, népdalkincs, stb.). Másfelől persze fejlesztette készségeimet, a csoportdinamikának is jót tettek a gyakorlatok, illetve a nem hangszeres kreativitásomat, spontaneitásomat is felébresztette.”

“Gyakorlásukkal fejlődhetek és a saját tanítási módszereim közé is beépíthető.”

“Bővíti az általam ismert gyakorlatok sorát, valamint saját fejlődésemben, magabiztosságomban is segítséget nyújt.”

“Improvizáció, koncentráció, megosztott figyelem”

“Segített a komplex koncentráció kialakításában és a ritmusvilág jobb odafigyelésére és

fontosságára.”

“Mivel fejlődnek az alapvető zenei készségeim, ezért könnyebben megy majd a zenélés.”

“A zenei felszabadulásban segíthet.”

“Használni tudom majd tanítás során.”

Érdekes eredménynek mondható, hogy a szemeszter során a hallgatók egyharmad részének változott a szakmájához kapcsolódó attitűdje, egyharmad részének nem, ugyancsak egyharmad rész nem adott eldönthető választ. Azt gondolom, hogy ez abból is fakad, hogy az első tanévben még nincs széleskörű rálátása az egyetemistáknak a zenetanári szakmára. A kurzus során merültek fel olyan zenei szakmódszertani kérdések, melyekkel esetenként még nem szembesültek a hallgatók vagy nem kizárt, hogy még nem gondolkodtak e tárgykörben. Ez azt is jelentheti, hogy eddig nem volt semmilyen elképzelésük az ének-zene tanításról, a félév során artikulálódott véleményük. Létezik olyan kutatás, amely azt mutatja, hogy a pályakezdő ének-zene tanárok zenetanári identitása az első években alakul ki, amely időszakban egyébként is kevés segítséget kapnak mentoraiktól, pedig ez az az időszak, amikor a leginkább támogatni szükséges a friss diplomásokat (Gallo, 2018).

Változott-e leendő szakmájához kapcsolódó attitűdje a félév során?	
	Válaszok a félév végén (17 válaszadó)
teljes mértékben változott	6
nem nem változott	6
nem szeretnék válaszolni	5

A félév végére a legtöbb hallgató azt állította, hogy *hallása* fejlődött, mint ahány a félév elején igényként fogalmazta ezt meg, bár 1 negatív választ, 1 fő pedig semleges választ fogalmazott meg.

A *ritmusérzék fejlesztésével* 2 fő egyáltalán nem szeretett volna foglalkozni a szemeszter elején, ám a végén senki nem állította, hogy ne fejlődött volna ez a zenei készsége.

Zenei kreativitás fejlesztését szinte mindenki szerette volna, két fő a kurzus végére semleges választ jelölt.

Számos kotta fellelhető a kreatív zenei gyakorlatok között, ám a legtöbb esetben a hagyományos kottázás mellett vagy épp a hagyományostól eltérő zenei notációt használva. Így tehát érthető, hogy a hallgatók közül a félév végére senki sem voksolt teljes mértékben e

téren fejlődésre.

Noha léteznek hangszeres gyakorlatok a kreatív zene területén, ám ezek vagy vokális gyakorlatok, melyeket hangszerrel is ki lehet próbálni vagy valójában ritmushangszerek felhasználásával létrejött zenei folyamatok (minimális esetben használ fókuszáltan dallamhangszert). Így érthető, hogy többnyire senki nem jelölt ezen a területen fejlődést. Érdekeség, hogy nem is igényelték a hallgatók előzetesen ettől a kurzustól hangszeres kvalitásaik megerősítését.

Blattolással kapcsolatban hasonló jegyezhető meg, mint a kottaolvasási készségnél.

Improvizációs készség fejlesztése szempontjából a hallgatók elégedett válaszokat adtak, pont, ahogy azt elvárták a félév elején.

	Az alábbi zenei készségeit milyen mértékben kívánja még fejleszteni ezen a kurzuson?					Milyen mértékben fejlődtek az alábbi zenei készségei a kurzus elvégzése során?				
	Válaszok a félév elején (14 válaszadó)					Válaszok a félév végén (17 válaszadó)				
	1 - legkevésbé	2	3	4	5 - leginkább	1 - legkevésbé	2	3	4	5 - leginkább
hallás	0	0	2	2	10	0	1	1	8	7
ritmusérzék	2	0	1	3	8	0	1	1	3	12
zenei kreativitás	0	0	0	1	13	0	0	2	5	10
kottaolvasási készség	0	4	3	2	5	9	4	3	1	0
hangszerismeret	1	5	4	1	3	11	1	3	1	1
blattolás	0	1	2	4	7	8	3	4	1	1
improvizáció	0	0	0	3	11	1	1	0	4	11

A hallgatók határozott meggyőződése szinte egyáltalán nem változott a félév során. A kurzus elején úgy gondolták, hogy a *ritmusos kreatív zenei gyakorlatok* keltik fel leginkább a résztvevők motivációját. Szinte a *kombinált kreatív zenei gyakorlatokról* is ezt vallják.

Ugyanez az állítás a félév végére nem változik, még abban is hasonlatos, hogy a *kombinált kreatív zenei gyakorlatokról* is hasonlóan vélekednek.

A félév elején és végén is 1 válaszadó gondolta úgy, hogy a *szöveges kreatív zenei gyakorlatok* egyáltalán nem járulnak hozzá a résztvevői motiváció növeléséhez. A szemeszter végén 1 fő a *zörejhangeres kreatív zenei gyakorlatokról* is ezt gondolta.

Ön szerint az alább felsorolt kreatív zenei gyakorlatok típusai milyen mértékben járulnak hozzá a résztvevők motivációjának növeléséhez?								
	Válaszok a félév elején (14 válaszadó)				Válaszok a félév végén (17 válaszadó)			
	1 - legkevésbé	2	3	4 - leginkább	1 - legkevésbé	2	3	4 - leginkább
vokális kreatív zenei gyakorlatok	0	0	8	6	0	1	9	7
ritmusos és/vagy testritmusos kreatív zenei gyakorlatok	0	0	2	12	0	0	2	15
zörejhangos kreatív zenei gyakorlatok	0	3	5	6	1	2	2	12
szöveges kreatív zenei gyakorlatok	1	4	3	6	1	1	9	6
hangszeres kreatív zenei gyakorlatok	0	1	5	8	0	5	5	7
kombinált kreatív zenei gyakorlatok	0	0	3	11	0	0	6	11

Hallgatói fókuszcsoport

A pandémia (2020 tavasz) kialakulása miatt a tervezett 2 szemeszteres egyetemi méréseket nem tudtam az eredeti formában teljesíteni, s bár sikerült alkalmazkodni a kialakult helyzethez, mégsem összehasonlíthatóak az őszi és a tavaszi félév adatai.

Jelen elemzésben ezért csak az első félév eredményeit teszem közzé, noha érdekesség, hogy a két félév során ugyanazzal a 3 hallgatóval sikerült beszélgetnem a *Kreatív zene* kurzus tapasztalatairól. A kérdőíves vizsgálat eredményeit tovább árnyalja a fókuszcsoportos beszélgetés, hiszen utóbbinál az adatközlők egy-egy kérdés kapcsán egymás válaszait is hallják, mely további gondolkodásra sarkallja őket, mindez újabb aspektusok megvilágítására adhat okot. Ez a fajta interakció lehetőséget ad a beszélgetőtársaknak arra, hogy jobban elmélyüljenek az adott témában, míg a kérdőíves mérés esetében a válaszadók kizárólag a saját nézőpontjukat mérlegelik. A fókuszcsoportos beszélgetés során az élő párbeszéd folyamán lehetőség van a vélemények ütköztetésére is, a közös gondolkodásra, szemben a kérdőíves adatfelvétellel.

Az őszi szemeszterben 25 percesre nyúlt beszélgetésünk. Mindhárom hallgató azonos időben, 2019-ben kezdte egyetemi tanulmányait, elsőévesként nyilatkoztak.

A fókuszcsoporthoz beszélgetés résztvevői egyöntetűen válaszoltak, amikor arról érdeklődtem, leendő szakmájukhoz a *Kreatív zene* kurzus milyen segítséget nyújthat. Úgy gondolják, hogy ez egy újfajta módszer, mely segítségével a diákokat közelebb lehet hozni a zenéhez, az aktuálisan fáradtabb csoportokat is meg lehet általa mozgatni. Egyszerre több területtel is foglalkozunk: hangképzés, intonáció, zenei kreativitás, zenei improvizáció és egyben improvizációs hajlandóság, koncentráció. Fontosnak tartották azt is kiemelni, hogy miközben a kreatív zenei gyakorlatokat végezték, nem feladatként tekintettek a zenélésre, hanem inkább mint örömteli tevékenységre.

Az előzetes elvárásaikat teljesítette a kurzus, miközben eleinte tartottak is tőle. Egyiküknek nem volt elvárása, mert nem ismerte a módszert.

Mint kiderült, a hallgatók ének-zene tanári szakmájához kapcsolódó attitűdjének erősítésére nem volt szükség a kurzus által, mégis úgy vallották, konkrét gyakorlatokat és módszertant sajátíthattak el, amelyet a későbbiekben a tanítás során feltett szándékuk alkalmazni.

Hiába érdeklődtem a hallgatók zenei készségei felől (*vokális-, ritmikai-, metrikai-, hangszeres készség, zenei hallás*), alapvetően a *ritmikai- és vokális készséget* emelték ki, de sokkal fontosabbnak tartották elmondani, hogy a függetlenítést (legalább két cselekvés szimultán alkalmazása), koncentrációt, intenzív figyelmet sajátították el leginkább a félév során.

Nagyon biztató válaszokat fogalmaztak, amikor arra voltam kíváncsi, mit gondolnak, a továbbiakban a kurzus által kínált kreatív zenei gyakorlatok miként segíthetik majd őket. Az egyik legfontosabb ráismerés, mely a módszer egyik lényegét is képezi, hogy leendő kreatív zenei vezetőként kitalálhatnak újabb gyakorlatokat is. Örömmel mesélték az interjúalanyok, hogy módszertani ismereteket is szereztek ezen az órán. A másik lényeges következtetés, hogy léteznek egyszerűbb gyakorlatok, melyeket bárhol, bármikor lehet alkalmazni, s ezeket csoporthoz is lehet illeszteni, továbbfejleszteni.

“Mint módszer számomra ez a legjobb alternatíva az oktatáshoz.”

Hallgatói interjúk vizsgálati eredményei

A kvalitatív kutatások során jól ismert trianguláció elvét követve fontos volt számomra, hogy minél több nézőpontot figyelembe vegyek a kreatív zenei gyakorlatok egyetemi környezetben való feltárásánál. Az interjúk során a hallgatóknak több idejük volt arra, hogy gondolataikat kifejtse, ám itt is, mint a kérdőívénél, saját nézőpontjukat mérlegelték. A beszélgetések légkörét a személyesség jellemezte, s a hallgatók sokkal több információval szolgáltak egy-egy kérdés kapcsán, válaszaikban sokszor visszautaltak korábbi gondolataikra.

Az interjúk célja az volt, hogy a hallgatók kreatív zenei gyakorlatokhoz kapcsolódó ismereteit, ezzel kapcsolatos egyetemi tapasztalataikat feltárjam, leendő ének-zene tanárként attitűdjükről számot adjanak. Mindezt Urban-modelljén, valamint Abramo és Reynolds elképzelései mentén vizsgáltam.

8 egyetemen jártam Magyarországszerte, ahol 1-1 hallgatóval átlagosan 26 percet beszéltem. A legrégebben egyetemi tanulmányait folytató 2014-ben létesítette hallgatói jogviszonyát az intézményben, valamint 3 fő 2018-ban csatlakozott az egyetemhez.

A hallgatók képzeletben elmerenghettek azon, ha holnap órát kellene tartaniuk 10. osztályosok számára, miként építenék fel tanórájukat. Megnyilvánulásaik során azt vizsgáltam, a kreatív zenei gyakorlatok elemei és típusai milyen mértékben jelennek meg ötleteikben:

1. zenei kreativitás trenírozása:	5
2. zenei készségek fejlesztése (+ függetlenítés):	5
3. hallgatói és befogadói attitűdre nevelés:	5
4. közösségépítés:	3
5. vezetői kreativitás:	4
6. résztvevői kreativitás:	4
7. zenei improvizációs készség fejlesztése:	3
8. résztvevői aktivitás serkentése:	7
9. egyéni feladatok:	2
10. páros feladatok:	0
11. csoportos feladatok:	6
12. repetíció (ismétlés + koncentráció):	1
13. kollektív gyakorlás:	2
14. partneri attitűd:	1

típusok:

<i>vokális kreatív zenei gyakorlatok:</i>	5
<i>ritmusos és/vagy testritmusos kreatív zenei gyakorlatok:</i>	2
<i>zörejangos kreatív zenei gyakorlatok:</i>	1
<i>szöveges kreatív zenei gyakorlatok:</i>	1
<i>hangszeres kreatív zenei gyakorlatok:</i>	1
<i>kombinált kreatív zenei gyakorlatok:</i>	2

Minden hallgató legalább 4 elemet megemlíti, 2 hallgatónál egyáltalán nem fedezhető fel típusokra történő utalás. 7-en egyetértenek abban, hogy *résztevői aktivitás serkentése* céljuk lenne a tanórán. Senki nem gondolt *páros feladatokra*.

Összevetés

Urban modelljének vizsgálata

Urban kreativitás modelljét vizsgálva a válaszadók a félév elején és a félév végén is a *motiválóerők* és a *feladat iránti elkötelezettség* elemeket tartják a legfontosabbnak, míg a többi elem véleményezése az *inkább fontos* és *leginkább fontos* meghatározások alapján történtek.

Ön szerint a kreativitás összetevői milyen mértékben fontosak a tanítás során?								
	Válaszok a félév elején (14 válaszadó)				Válaszok a félév végén (17 válaszadó)			
	1 - legkevésbé	2	3	4 - leginkább	1 - legkevésbé	2	3	4 - leginkább
divergens gondolkodás	0	3	5	6	0	0	10	7
általános ismeretszint	0	2	5	7	1	0	7	9
bizonytalanság túrése	0	2	4	8	0	2	7	8
motiválóerők	0	0	2	12	0	0	2	15
feladat iránti elkötelezettség	0	0	2	12	0	1	4	12
specifikus ismeretszint/ készségek	0	1	6	7	0	2	6	9

Az Urban-féle kreativitás-modell elemeit vizsgáltam az interjúk során a hallgatók által elképzelt, megtartott tanóra kapcsán a következő kérdések alapján:

Amennyiben egy diáknak Önétől eltérő ötlete támadna egy adott zenei feladat másként történő megvalósítására, miként reagálna? Miért? Mit tenne, ha diákjai nem szeretnék énekelni ének-zene óráján?

1. <i>divergens gondolkodás:</i>	4
2. <i>általános ismeretszint:</i>	3
3. <i>bizonytalanság tűrése:</i>	6
4. <i>motiválóerők:</i>	7
5. <i>feladat iránti elkötelezettség:</i>	4
6. <i>specifikus ismeretszint/készségek:</i>	1

7 esetben *motiválóerők* voltak a legfontosabb elemek, s a legtöbben azzal indokolták, hogy nem szabad erőltetni az éneklést, de mindenképpen meg kell találni az utat az éneklésre készítésre; mindenképpen ki kell találni egy játékos feladatot ennek feloldására.

Mind a 6 elem nem jellemző a 8 hallgatóra, a *specifikus ismeretszint/készségek* csupán 1 főről mondható el.

A kérdőív válaszadói és az interjúalanyok véleménye alapján az Urban-féle kreativitás modell 6 eleméből 1 igazán fontos: *motiválóerők*.

Abramo-Reynolds kreatív zenetanári attitűdjének vizsgálata

Abramo és Reynolds elképzeléseit vizsgálva a kérdőíves válaszadók nagymértékben egyetértésben voltak mind a félév elején, mind a félév végén *reagálok a helyzetre, rugalmas vagyok, improvizálok helyzetekben, ha szükséges és rugalmasan gondolkodom* elemek alkalmazását tekintve.

A metaforikus gondolkodást a félév végén erősebben preferálták, mint a kurzus elején.

Divergens gondolkodás nehezen lehetett azonosítani az interjúknál is, itt sem állíthatjuk teljes magabiztossággal, hogy a hallgatók ezt az elemet fontosnak tartják, de azt sem gondolják, hogy elhanyagolható lenne.

Milyen mértékben tartja fontosnak leendő tanárként az alább felsoroltakat?								
	Válaszok a félév elején (14 válaszadó)				Válaszok a félév végén (17 válaszadó)			
	1 - legkevésbé	2	3	4 - leginkább	1 - legkevésbé	2	3	4 - leginkább
reagálok a helyzetekre	0	0	2	12	0	0	2	15
rugalmas vagyok	0	0	4	10	0	0	4	13
improvizálok helyzetekben, ha szükséges	0	1	1	12	0	0	0	17
sokszor metaforikusan gondolkodom	3	3	5	3	1	3	6	7
rugalmasan gondolkodom	0	0	3	11	0	0	3	14
sokszor divergensen gondolkodom	2	2	7	3	0	2	1 0	5

Kíváncsi voltam, hogy a fókuszcsoportos beszélgetés során mit gondolnak a leendő ének-zene tanárok, milyen a jó ének-zene tanár. A kérdésem keresztül vizsgáltam az Abramo és Reynolds-féle kreatív zenetanári jellemzőket, a következőkre jutottam:

1. *reagál a helyzetekre:* 1
2. *rugalmas:* 2
3. *időnként improvizál az órán:* 1
4. *sokszor metaforikusan gondolkodik:* 1
5. *rugalmasan gondolkodik:* 3
6. *gondolkodása divergens:* 1

Úgy vélem, mind a 3 hallgató rugalmasan gondolkodik, válaszaik tükrözik ezt a szellemiséget:

A jó ének-zene tanár ...

“nem csak a száraz tananyagot adja le.”

“a zenét ne csak zeneként alkalmazza, tanítsa, hozza közel a gyerekekhez, kritikus zenehallgatóvá tegye őket.”

A leendő ének-zene tanároknál az interjúból Abramo és Reynolds-féle kreatív zenetanári jellemzőket a következőképpen láttam a beszélgetés során megnyilvánulni:

1. <i>reagál a helyzetekre:</i>	5
2. <i>rugalmas:</i>	7
3. <i>időnként improvizál az órán:</i>	4
4. <i>sokszor metaforikusan gondolkodik:</i>	1
5. <i>rugalmasan gondolkodik:</i>	4
6. <i>gondolkodása divergens:</i>	2

Egyetlen hallgató sem jellemezhető a 6 felsorolással, ám 7 interjúalany esetében fellelhető a *rugalmasság*, s csupán 1 esetben bizonyított a *sokszor metaforikusan gondolkodik* elem.

Amennyiben egy diáknak Önétől eltérő ötlete támadna egy adott zenei feladat másként történő megvalósítására, miként reagálna? Miért? Mit tenne, ha diákjai nem szeretnék énekelni ének-zene óráján?

Ezeknél a kérdéseknél vizsgáltam újra az interjúk során a leendő ének-zene tanároknál az Abramo és Reynolds-féle kreatív zenetanári jellemzőket:

1. <i>reagál a helyzetekre:</i>	7
2. <i>rugalmas:</i>	8
3. <i>időnként improvizál az órán:</i>	6
4. <i>sokszor metaforikusan gondolkodik:</i>	2
5. <i>rugalmasan gondolkodik:</i>	7
6. <i>gondolkodása divergens:</i>	2

Ezek alapján úgy tűnik, sokkal jobb eredményeket produkáltak az interjúalanyok. Mindenkiről kiderült a *rugalmasság* és általában véve, hogy *reagál a helyzetekre* (megmagyarázná; ha lát benne fantáziát, támogatná az új ötletet; támogatná, amennyiben a többieknek is tetszik az ötlet; szeretné a tanulói visszajelzést meghallgatni, mérlegelni; mindenképp segítené az új ötletet, semmiképp se nyomná el; nem erőltetné az éneklést, nehogy megutálja a diák), *rugalmasan gondolkodik*. A *sokszor metaforikusan gondolkodik* és *gondolkodása divergens* csupán 2 esetben volt igaz.

A kérdőíves válaszokból, a fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetésből, az interjúkból kiderül, hogy a *rugalmas* elem megegyezik.

A kérdőíves válaszok és az interjúk esetében még egy metszéspont található: *reagál a helyzetekre* elem megegyezik.

A kérdőíves válaszok és fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetés még a *rugalmasan gondolkodom* elemében megegyezik.

Kreatív zenei gyakorlatok definiálása

Hallotta már ezt a kifejezést: kreatív zenei gyakorlat?

A kérdőíves válaszokat tekintve a félév elején (14 válaszadó) 10 hallgató jelezte, hogy már hallotta ezt a kifejezést, kreatív zenei gyakorlat.

Az interjúk során a 8-ból 5 hallgató adott ugyanerre a kérdésre pozitív választ.

Képzése során találkozott már ilyen gyakorlatokkal?

A kérdőíves válaszadás során az adatközlők (14 válaszadó) közül 9-en állították, hogy képzése során találkozott már ilyen gyakorlatokkal, 3 személy pedig nem tudta megítélni.

Az interjúk alkalmával pedig 5 hallgató jelezte, hogy egyetemi képzése során találkozott már kreatív zenei gyakorlatokkal *szakmódszertan-, kreatív zene-, alkalmazott pedagógia-, tantárgyközi pedagógia- vagy komplex művészeti nevelés* tanóra keretein belül.

Az interjúalanyok közül 5 hallgató már hallott a kreatív zenei gyakorlatokról, ám amikor definiálni kellett, mit gondolnak, milyen típusú gyakorlatok lehetnek ezek, a következő derült ki:

1. zenei kreativitás trenírozása:	6
2. zenei készségek fejlesztése (+ függetlenítés):	6
3. hallgatói és befogadói attitűdre nevelés:	3
4. közösségépítés:	3
5. vezetői kreativitás:	4
6. résztvevői kreativitás:	5
7. zenei improvizációs készség fejlesztése:	5
8. résztvevői aktivitás serkentése:	6
9. egyéni feladatok:	1
10. páros feladatok:	0
11. csoportos feladatok:	4
12. repetíció (ismétlés + koncentráció):	1
13. kollektív gyakorlás:	2
14. partneri attitűd:	1
típusok:	
vokális kreatív zenei gyakorlatok:	5
ritmusos és/vagy testritmusos kreatív zenei gyakorlatok:	5

<i>zörejhangos kreatív zenei gyakorlatok:</i>	2
<i>szöveges kreatív zenei gyakorlatok:</i>	0
<i>hangszeres kreatív zenei gyakorlatok:</i>	1
<i>kombinált kreatív zenei gyakorlatok:</i>	0

Leginkább a *zenei kreativitás trenírozásaként, zenei készségek fejlesztéseként (+ függetlenítés), résztvevői aktivitás serkentéseként* tekintenek ezekre a gyakorlatokra. Egyetlen hallgatóban sem merültek fel *páros feladatok* említése, továbbá típusokat tekintve nem említik a *szöveges kreatív zenei gyakorlatokat* és a *kombinált kreatív zenei gyakorlatokat*. Minden hallgató legalább 2 elemet felsorolt, 2 interjúalany a típusok közül egyet sem említ.

Mit gondol, milyen típusú gyakorlatokat takar ez a kifejezés?

A kurzus ELŐTT (14 válaszadó) a résztvevők a következőket fogalmazták meg, egy-két konkrét példát kiemelnék:

“Olyan gyakorlatokat, melyek nem szokványos módon nyúlnak a zenéhez.”

“Készségfejlesztő, szórakoztató, drámapedagógiával átítatott gyakorlatokat.”

“Nem a megszokott, befásult zenei mintapéldákon alapuló gyakorlatokat.”

“Olyan feladatok amik a memória és egyéb készségeink segítségével igyekeznek fejleszteni zenei tudásunkat. “

“Alternatív, játékos megközelítést.”

“Impovizatív, játékos módon megközelített zenei feladatok.”

A legtöbb esetben visszatérő jellemzők a következők voltak:

- nem szokványos zenetanulás
- kreatív készségfejlesztő
- innovatív gyakorlatok
- játékos feladatok/gyakorlatok
- hangszerek, tárgyak bevonása
- kreatív, de zenei készségek felhasználásával
- általános készségek fejlesztése: memória, koncentráció
- improvizatív módon közelít a zenéhez

A kurzus látogatása UTÁN (17 válaszadó) a résztvevők az alábbiak merültek fel:

- Vokális, (test)ritmusos, szöveges, hangszeres, zörejes, kombinált feladatok
- Bármilyen gyakorlat, ahol a képzelőerőnket kell használni.
- Hangzó és mozgásos gyakorlatokat
- Ritmus, hallásfejlesztés, intonáció fejlesztése, szolmizálás, ezek kombinációja
- játékos gyakorlatok
- csoportos gyakorlatok
- drámajátékokhoz hasonló gyakorlatokat.

“Olyan gyakorlatokat, melyek előképzetteget nem igénylően képes szórakoztatóan fejleszteni olyan zenei készségeket, melyek mindenki számára hasznosak, akár zenész, akár zenehallgató.”

Miként definiálná a kreatív zenei gyakorlat kifejezést? (17 válaszadó)

“Olyan improvizatív jellegű gyakorlatok, melyek fejlesztik a hallást, ritmusérzékét, együttműködést, koncentrációt bizonyos eszközök (akár hangszer, énekhang, testritmusok, szövegek, zörejek) alkalmazásával.”

“Kreativitás fejlesztése”

“A zenei hallás és ritmusfejlesztés gyakorlatai.”

“Saját szavaimmal élve: olyan gyakorlatok, melyek játékos módon segítik érthetőbbé tenni számunkra a zene legfontosabb egységeit. (Ritmusérzék, szolmizáció...stb.)”

“Azzal az igénnyel fellépő, innovatív feladattípus, mely nem a zenei előképzettségre, vagy az átadni kívánt zenei készségre koncentrál, hanem szórakoztató és élvezetes feladatok során egy közösségben, vagy egyes személyben indirekt módon akarja a fejlődés élményét átadni.”

“Olyan zenei oktatás amely során a gyerekek a saját személyiségükön keresztül tanulhatják a zenét és aktív órák válnak lehetővé.”

“Zenei készségfejlesztés a számunkra legkönnyebben hozzáférhető eszközökkel és találékonysággal.”

“Készségfejlesztő gyakorlat, amely élménypedagógiai módszereket használva, játékosan vezeti be a résztvevőket a zene világába.

“Olyan zenei gyakorlat, ami a résztvevő (tanár vagy diák) nyitott, kreatív jelenlétét igényli.”

“Új zenei gondolkodásmód, játékos zenetanulás.”

“Olyan cselekvési folyamat, ahol a diák játékos feladatokkal és improvizációkkal, észrevétlenül fejleszti mind a hallást, a ritmust, a kreativitást, az intonációt az emberben.”

“Komplex, együttműködést igénylő, játékos zenei gyakorlatok, melyek fejlesztik a

ritmusérzéket, hallást, koncentrációt, kreativitást.”

Látható, hogy a kurzus elején a *zenei kreativitás trenírozása, zenei készségek fejlesztése (+függetlenítés), zenei improvizációs készség fejlesztése, repetíció (ismétlés + koncentráció) és hangszeres kreatív zenei gyakorlatok* merültek fel a hallgatókban.

A kurzus végére csupán 3 elem nem merült fel a résztvevőkben: *hallgatói és befogadói attitűdre nevelés, páros feladatok, kombinált kreatív zenei gyakorlatok.*

A legtöbbben a *zenei készségek fejlesztése (+függetlenítés)* elemet határozták meg.

Bár a *kombinált kreatív zenei gyakorlatokra* (a legösszetettebb típus) egy hallgató sem gondolt, mégis elmondható, hogy a legtöbbet választott elembe tartozó *függetlenítés* ezen 6. típus legfontosabb eleme.

Kreatív zenei gyakorlatok elemeinek felfedezése a kurzus elején és végén		
	Kérdőíves válaszok a félév elején (14 válaszadó)	Kérdőíves válaszok a félév végén (17 válaszadó)
<i>zenei kreativitás trenírozása</i>	3	5
<i>zenei készségek fejlesztése (+ függetlenítés)</i>	3	10
<i>hallgatói és befogadói attitűdre nevelés</i>	0	0
<i>közösségépítés</i>	0	3
<i>vezetői kreativitás</i>	0	1
<i>résztvevői kreativitás</i>	0	2
<i>zenei improvizációs készség fejlesztése</i>	2	2
<i>résztvevői aktivitás serkentése</i>	0	3
<i>egyéni feladatok</i>	0	3
<i>páros feladatok</i>	0	0
<i>csoportos feladatok</i>	0	3
<i>repetíció (ismétlés + koncentráció)</i>	2	2
<i>kollektív gyakorlás</i>	0	2
<i>partneri attitűd</i>	0	1

<i>vokális kreatív zenei gyakorlatok</i>	0	5
<i>ritmumos és/vagy testritmumos kreatív zenei gyakorlatok</i>	0	5
<i>zörejhangos kreatív zenei gyakorlatok</i>	0	1
<i>szöveges kreatív zenei gyakorlatok</i>	0	1
<i>hangszeres kreatív zenei gyakorlatok</i>	1	1
<i>kombinált kreatív zenei gyakorlatok</i>	0	0

A fókuszcsoportos beszélgetésnél szintén rögzítettem, hogy a hallgatói definíciókban megtalálhatóak-e a kreatív zene elemei:

1. <i>zenei kreativitás trenírozása:</i>	3
2. <i>zenei készségek fejlesztése (+ függetlenítés):</i>	3
3. <i>hallgatói és befogadói attitűdre nevelés:</i>	3
4. <i>közösségépítés:</i>	1
5. <i>vezetői kreativitás:</i>	0
6. <i>résztevői kreativitás:</i>	1
7. <i>zenei improvizációs készség fejlesztése:</i>	1
8. <i>résztevői aktivitás serkentése:</i>	1
9. <i>egyéni feladatok:</i>	2
10. <i>páros feladatok:</i>	1
11. <i>csoportos feladatok:</i>	1
12. <i>repetíció (ismétlés + koncentráció):</i>	1
13. <i>kollektív gyakorlás:</i>	2
14. <i>partneri attitűd:</i>	1
<i>típusok:</i>	
<i>vokális kreatív zenei gyakorlatok:</i>	1
<i>ritmumos és/vagy testritmumos kreatív zenei gyakorlatok:</i>	1
<i>zörejhangos kreatív zenei gyakorlatok:</i>	0
<i>szöveges kreatív zenei gyakorlatok:</i>	1
<i>hangszeres kreatív zenei gyakorlatok:</i>	0
<i>kombinált kreatív zenei gyakorlatok:</i>	0

A hallgatók számára a *zenei kreativitás trenírozása*, a *zenei készségek fejlesztése* és a *hallgatói és befogadói attitűdre nevelés* a leghangsúlyosabb. A *vezetői kreativitásról* és típusait tekintve a *zörejangos-, hangszeres- és kombinált kreatív zenei gyakorlatokról* egyáltalán nem esett szó.

Összességében elmondható, hogy a hallgatók a kreatív zenei gyakorlat definiálásaként a *zenei készségek fejlesztése* elemben megegyeznek.

Egyik csoport sem tesz említést a *kombinált kreatív zenei gyakorlatokról*. Fontos megjegyezni, hogy a *kombinált kreatív zenei gyakorlatok* lényege, hogy a résztvevő legalább 3 területet összekapcsolva végzi a gyakorlatot. Ez leggyakrabban úgy történik, hogy egy dalt/dallamot énekel, miközben egy ritmusképletet kell véghezvinnie, melyhez egy mozgássort kapcsol. De lehet akár egy szöveges gyakorlat is. Szimultán végzi a résztvevő a feladatot, tehát a függetlenítés rendkívül fontos része a feladat sikerességét tekintve. Úgy vélem, ez a kifejezés: *kombinált kreatív zenei gyakorlat* nincs jelen a köztudatban, így a hallgatók sem tudnak rá utalni, csupán a fent említett módon tudják azt körülírni.

Kreatív zenei gyakorlatok elemeinek összegzése a hallgatók által megképzett definíciókban				
	Kérdőíves válaszok a félév elején (14 válaszadó)	Kérdőíves válaszok a félév végén (17 válaszadó)	fókuszcsoportos beszélgetés válaszai a félév végén	interjúk válaszai
<i>zenei kreativitás trenírozása</i>	3	5	3	6
<i>zenei készségek fejlesztése (+ függetlenítés)</i>	3	10	3	6
<i>hallgatói és befogadói attitűdre nevelés</i>	0	0	3	3
<i>közösségépítés</i>	0	3	1	3
<i>vezetői kreativitás</i>	0	1	0	4
<i>résztvevői kreativitás</i>	0	2	1	5
<i>zenei improvizációs készség fejlesztése</i>	2	2	1	5
<i>résztvevői aktivitás serkentése</i>	0	3	1	6
<i>egyéni feladatok</i>	0	3	2	1
<i>páros feladatok</i>	0	0	1	0
<i>csoportos feladatok</i>	0	3	1	4

<i>repetíció (ismétlés + koncentráció)</i>	2	2	1	1
<i>kollektív gyakorlás</i>	0	2	2	2
<i>partneri attitűd</i>	0	1	1	1
<i>vokális kreatív zenei gyakorlatok</i>	0	5	1	5
<i>ritmikus és/vagy testritmikus kreatív zenei gyakorlatok</i>	0	5	1	5
<i>zörejangos kreatív zenei gyakorlatok</i>	0	1	0	2
<i>szöveges kreatív zenei gyakorlatok</i>	0	1	1	0
<i>hangszeres kreatív zenei gyakorlatok</i>	1	1	0	1
<i>kombinált kreatív zenei gyakorlatok</i>	0	0	0	0

A hallgatók válaszaikkal minden korosztályt érintették, amikor arra kérdeztem rá, kiknek ajánlanák ezeket a gyakorlatokat. A kreatív zenei gyakorlatok valóban minden korosztály számára alkalmazhatóak, azonban a gyakorlatvezető kompetenciájára van bízva, hogy ő miként változtatja az egyes feladatok nehézségi szintjét, alkalmazkodva az adott csoport összetételéhez, zenei és általános kvalitásaihoz (Sáry, 1999).

Hány éves kortól, kiknek ajánlaná ezeket a gyakorlatokat? (több válasz is adható)				
	Kérdőíves válaszok a félév elején (14 válaszadó)	Kérdőíves válaszok a félév végén (17 válaszadó)	fókuszcsoportos beszélgetés válasza a félév végén	interjúk válasza
csecsemőkortól	1	0	3	0
óvodás kortól	5	10	3	5
kisiskolás kortól	1	2	3	4
felső tagozatos kortól	1	1	3	4
középsiskolás kortól	0	0	3	5
felnőttkortól	0	0	3	4
minden korosztály számára	6	4	3	3
nem tudom	0	0	0	0

Összegzés

A vizsgálat alapján kiderült, hogy az ének-zene tanár hallgatók kreativitásképét Urban modellje szerint a *motiválóerők* határozzák meg. A *feladat iránti elkötelezettség* is fontos számukra, s a *specifikus ismeretszint / készségek* is felmerültek, ám a többi három elem (*divergens gondolkodás, bizonytalanság tűrése, általános ismeretszint*) elenyésző mennyiségben.

Attitűdjükben – Abramo és Reynolds alapján – nagyobb mértékű változás tapasztalható. A *rugalmas* elem jelenik meg elsőként, valamint a *reagál a helyzetekre* és a *rugalmasan gondolkodom* is fontos volt számukra. Visszajelzéseik alapján is világossá vált, hogy tudatosabban tekintenek a kreatív zenei gyakorlatokra, ezen keresztül leendő tanári pályájukra, zenei készségeikkel vagy pedagógiai problémáikkal kapcsolatos előzetes félelmeik csökkentek, szakmai elhivatottságuk, motivációjuk növekedni látszik. Több esetben jelezték, hogy a kreatív zenei gyakorlatok kiválóan segítik majd őket a tanítás során, valamint ösztönzi őket a továbbiakban:

“Tanárként sok gyakorlatot felhasználhatok, ezáltal érdekessé tehetem az óráimat.”

“Rengeteg ötletet adnak.”

Sáry László filozófiájának egyik legfontosabb része visszaigazolást nyer, miszerint a kreatív zenei gyakorlat vezetője önmaga is kreatív személy, aki csoportja kvalitásaihoz igazítva rugalmasan alakítja zenei foglalkozását (Sáry, 1999).

Szakirodalom

- Abramo, Joseph Michael, Reynolds, Amy (2014). „Pedagogical Creativity” as a Framework for Music Teacher Education. *Journal of Music Teacher Education*.
- Fekete Anikó (2019). *Kreatívan zenélni*. Aktivitás Alapítvány. Budapest.
- Gallo, Donna J. (2018). Mentoring and First-Year Teacher Supports: How Do Music Educators Measure Up?. *Bulletin of the Council for Research in Music Education*. Illinois. No. 217.
- MTA Tantárgy-pedagógiai kutatási program (2018). URL: https://mta.hu/data/dokumentumok/Tantargy-pedagogiai%20program/MTA_oktatas-2018_PRESS.pdf (Utolsó letöltés: 2019. 02.05.)
- N. Kollár Katalin – Szabó Éva (2017). *Pedagógusok pszichológiai kézikönyve*. Osiris Kiadó. Budapest.
- Sáry László (1999). *Kreatív zenei gyakorlatok*. Jelenkor. Pécs.